

Af BIRTE WEISS

I åbningstalen til Arbejdermuseets udstilling *Et råb fra muren*. 100 års politiske plakater koketterede museumsinspektør Margit Bech Larsen med, at mange af samlingens perler er tudegrimme. Det gjorde hun for at understrege, at det er kulturhistoriske kriterier og ikke æstetikens nåleøje, der har været anvendt, da hun trak vand i de 12.000 plakater, som museet og ABA (Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv) råder over. Det er kort sagt ikke det kunstneriske udtryk, der har været afgørende for udvælgelsen, men den politiske sammenhæng, som plakaterne indgår i. Udstillingen skal først og fremmest være en AHA-oplevelse af arbejderbevægelsens og de røde græsrodders kamp, sådan som den har taget sig ud på husmure, plankeværker og opslagstavler, i kantiner, bogcafeer og mødelokaler, langs landeveje, gader og ved demonstrationer – og på teenagernes hybler som tilkendegivelse af, at her boede en kritisk samfundsborger in spe.

Målt på den skala var udstillingen en kæmpesucces allerede på åbningsdagen. Man, det vil sige folk i alskens røde schatteringer, faldt i smuk samdrægtighed i staver under vandringen ad deres politiske Memory Lane, også undertegnede. Fixpunkterne var Vietnam-krigen, EF/EU, 3. Verdens solidariteten og kvindekampen. Her var de, plakaterne som havde haft midlertidig bopæl på den hjemlige opslagstavle. Klaus Albrechtsens fine portræt af en vietnameserdreng med ansigtstræk markeret af en bomberegner, Ib Spang Olsens venlige protest mod det store, ekspansive Europa, Røde Mors linoleumstrykte kvindeplakater og den ikoniske portrætplakat fra 1935 af Stauning som alternativ til kaos. Som vi stod dér og kiggede, hang fællesskabsfølelsen så tyk i luften, at en midaldrende kvinde betroede mig, at hun havde fået sit første kys under ophængning af Thomas Kruses blå-hvide plakat fra 1981 om solidaritet med El Salvador. »Og det holder endnu,« sagde hun, uden at præcisere, om hun mente sammenholdet med den kyssende eller plakats politiske slagkraft.

Men der er også mange effektive plakater fra forrige tider. Et eksempel er Oluf Nielsens dekorative kampråb fra valget i 1926 til Arbejdere, Tjenestemænd og Husmænd med konstatering af, at »I har magten, hvis I vil«. Det ville de – ved de fleste af valgene indtil midt i 1960'erne med en vælgertilslutning på den rigtige side af 40 procent.

Den komfortable tilslutning afspejler sig også i plakaterne. Nu bliver vælgerne ikke mere fremstillet i en em af retfærdig, social harme, men som glade medbyggere på velfærdssamfundet. I 1960'ernes kampagne »Gør gode tider bedre« afbildes den veltilpassede kernefamilie, far, mor og to børn på gylden baggrund: han med sin mappe på vej til arbejde, hun med husmorforklæde og barn på armen. I dag virker det næsten eksotisk, at sådan var flertallets idealforestilling om det gode liv få år før ungdomsoprøret og kvindebevægelsen. Det er sket i vor tid.

Derefter kom der igen protest i plakaterne, først og fremmest på venstrefløjens og i de mange fremmeste plakatkunstnere sad i dommerpanelet. I forbindelse med Arbejdermuseets udstilling har Margit Bech Larsen redigeret en bog om den visuelle, politiske kamp. Her er der punktnedslag i den kultur, som afspejles i plakaterne, fra Cigararbejder-Sangforeningens maskerade i 1892 til aktivisten fra Ungdomshuset, som om natten cykler København tyndt for at snuppe de bedste pladser til propaganda for de dybrødes møder og kulturbegivenheder. Det er ikke et job for tøsedrenge.

I et pessimistisk kapitel om valgplakaternes degenerering spørger kommunikationsforskeren Orla Vigsø, hvor vælgerne er blevet af i kampen. De er væk som identifikation, og i dag bliver vi spist af med partiernes bogstaver og standardiserede personplakater. Det kan man også forvisse sig om på udstillingen, hvor det meste af en endevæg er overklistret med portrætter af socialdemokratiske byråds kandidater, der er fremstillet så ens, at de ligner en venlig, men ligegyldig storfamilie. Orla Vigsø skriver: »Valgplakaten er ikke død, men den risikerer at blive til en helt livløs grønssag, hvis ikke partierne tager sig sammen!«

Hvorfor bliver man så ved med at lave de bevidstløse personplakater? Fordi de fleste partier tværgående græsrodsbevægelser. Det var også her, den grafiske fornyelse fandt sted. Det socialdemokratiske miljø havde så svært ved at vriste sig ud af vanetænkningen, at eksperimenter skabte protester. For eksempel nægtede flere partiforeninger engang i 1980'erne at hænge en 1. maj plakat op, fordi baggrundsfarven var gul. Det var ikke nok, at den opgående sol var rød, græsset miljørigtigt grønt og himlen blå. Plakaten var resultat af en stor konkurrence, hvor landets har sideordnet opstilling, og kandidaterne konkurrerer på liv og død om de personlige stemmer. I min politiske fortid havde vores eminente, lokale valggeneral præcist tal på lygtepælene på Knippelsbro, Amagerbrogade, Kastrupvej og nærmeste omegn. Vores lygtepæle. Vejen til Folketingets talerstol.

Også plakatkunstneren Thomas Kruses kapitel om de glade dage med Røde Mor i 1970'erne giver et fingerpeg om, at uden gejst går det ikke, gerne tilsat lidt humor og selvironi. Da der var mest drøn på, lavede gruppen ved siden af alt det grafiske også LP-plader, koncerter, rock-cirkus og diverse spontant pjank.

Man kan indvende mod udstillingen, at de smukke plakater drukner blandt grimme, og at den trods forsøg på tematisering er svær at hitte rundt i. Og hva' så. Den er så broget som den virkelighed, plakatomagere gennem tiden har forsøgt at omsætte til tryk og politisk aktivitet.

Udstillingen Et råb fra muren, Arbejdermuseet, Rømersgade 22, København K. Viser 11. februar – 28. maj. Er åben hver dag fra 10-16. Bogen med samme navn kan købes på udstillingen. Redaktion Margit Bech Larsen, 98 sider, 129 kroner.